

Academicianul **SOLOMON MARCUS** a publicat în luna iulie 2006, în „România Literară“ (nr. 28), un articol consacrat corespondenței inedite dintre **Albert Einstein** și o evreică româncă, **Melania Șerbu**. Cu acceptul autorului, reluăm articolul într-o variantă prescurtată.

20 de ani de corespondență Albert Einstein – Melania Șerbu

Într-o zi din toamna anului 1928, sosește pe adresa poștei berlineze un plic pe care scria (în limba germană): Domnului Profesor Albert Einstein, Descoperitorul Teoriei Relativității, Berlin, Germania. Expeditorul -

Melania Șerbu, Breiter Bach (Valea Largă) 4, Brașov, România - se adresa lui Einstein în limba germană. Melania Șerbu (M.S.) avea atunci 19 ani. Citise nuvela „Sărmanul Dionis“ a lui Eminescu în 1926,

iar despre teoria relativității restrânse (propusă în 1905) aflase dintr-o relatare publicată în 1928, în revista „Realitatea ilustrată“. În scrisoarea către Albert Einstein (A.E.), M.S. îl informează pe savant despre faptul că în nuvela „Sărmanul Dionis“ a celui mai important scriitor român, Mihai Eminescu (M.E.), apar aspecte ale relativității timpului și spațiului și se întreabă dacă nu cumva acestea ar putea fi puse în legătură cu ideile lui A.E. din teoria restrânsă a relativității. În această ordine de idei, M.S. se referă chiar la primele rânduri ale nuvelei, pe care i le explică savantului.

O scrisoare cu adresa incompletă

*

La 9 octombrie 1928, A.E. îi răspunde lui M.S. (tot în limba germană): „Mult stimată domnișoară Șerbu, înțeleg că v-a căzut în mână o lucrare de popularizare a teoriei relativității care atinge doar marginal subiectul propriu-zis. Deduc acest lucru din faptul că dvs. considerați că pasajele citate din nuvelă ar avea vreo legătură cu această teorie. Însă, fără cunoștințe de fizică, teoria relativității nu poate fi înțeleasă. Vă recomand de aceea, în cazul în care dvs. aveți asemenea cunoștințe, să citiți cartea pe această temă a profesorului Thirring de la Universitatea din Viena. Vă salută cu prietenie, A. Einstein“.

La Brașov, sosește o scrisoare de la Einstein

M.S. a urmat sfatul lui A.E. și a studiat cartea lui Thirring, după care revine cu o nouă scrisoare către A.E.: „Cum văd, dvs. eliminați eterul, deși universul e străbătut ca o ceață de două forțe: gravitația și lumina sunt, în fond, aceleași forțe electromagnetice, dar sub denumiri diferite, deoarece acțiunile lor sunt diferite. N-ar trebui să stea una cu alta într-o relație bine determinată? Aparent - dar numai aparent! - dvs. acordați un mare rol observatorului, faceți din el centrul lucrurilor, îl ridicăți în slăvi, dar pe de altă parte îl prăbușiți în adânc prin faptul că negați absolutul... Vă jucați de-a prinsul mingii cu stelele, deși nu puteți schimba cu nimic fața Universului... Acum, când dvs. ați declarat că toate sunt relative și le-ați adus astfel mai aproape de înțelegerea omului, nici credința nu mai poate fi păstrată și nici alternativa la credință nu mai este desăvârșită, absolută. La ce bun toate astea?“.

Răspunsul lui A.E. la această a doua scrisoare a lui M.S. nu a întârziat: „Mult stimată domnișoară Șerbu! Extrem de inteligenta și simpatica dvs. scrisoare mi-a produs o nespusă bucurie. E rar să constatați atâta înțelegere a problemelor fundamentale ale științelor fizice la un om atât de puțin pregătit. M-a surprins extraordinar și faptul că ați văzut exact punctul unde trebuie să se concentreze acum efortul cercetării științifice, adică unitatea tuturor forțelor din natură. La problema aceasta lucrez de 13 ani și am acum impresia că i-am găsit soluția“.

*

În aceeași scrisoare, A.E. se angajează s-o îndrume pe M.S. în pașii următori, necesari pentru înțelegerea teoriei sale și îi promite că-i va trimite cărți care s-o ajute în această privință. În același timp, îi mulțumește lui

Einstein îi scrie lui Nicolae Iorga

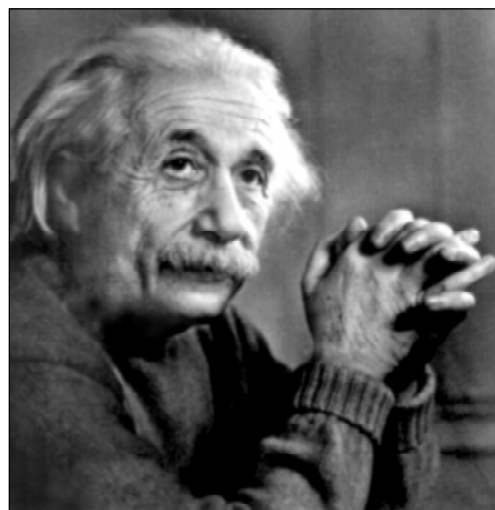
M.S. pentru fotografia trimisă, în care M.S. apare îmbrăcată într-o ie specific românească. Nu putem continua aici relatarea corespondenței dintre M.S. și A.E., corespondență care a durat 20 de ani, deci până în anul 1948. Perseverența lui M.S. în studiul fizicii și matematicii o obligă să treacă la studii universitare, dar ea nu avea bacalaureatul, fiind doar absolventă a unei școli superioare comerciale. Și în această privință, îi cere sprijinul lui A.E., care îi scrie ministrului învățământului, marelui istoric Nicolae Iorga. Răspunsul lui Iorga a fost imediat și pozitiv; a modificat legea existentă, care nu permitea înscrierea la Facultate fără bacalaureat, nici măcar ca „student extern“, introducând un

examen de diferență, pe baza căruia și cei în situația lui M.S. se puteau înscrie la bacalaureat. Pentru a nu aștepta până la votarea legii în parlament, i-a dat lui M.S. o aprobare specială pentru a se putea înscrie la bacalaureat. Aceasta se întâmplă prin 1929-1930.

*

O bursă acordată de industriașul Malaxa

Dar, cum termenul de prezentare era prea scurt, M.S. ratează înscrierea și rămâne încă patru ani, deci până în 1934, autodidactă. Între timp, ea se angajase ca funcționară la Banca Marmorosch Blank din Brașov. În urma unei audiențe la cunoscutul industriaș Nicolae Malaxa, obține o bursă, dar nu o poate valorifica. Între timp, Einstein părăsește Germania, ca urmare a instaurării regimului nazist, și îi scrie Melaniei la 1 septembrie 1934, din Watch Hill, Rhode Island, S.U.A. Aflând că M.S. nu poate valorifica bursa acordată de Malaxa, A.E. îi scrie, la începutul anului 1935,

succesorului său la Catedra de fizică a Universității din Praga, Philipp Frank, rugându-l s-o ajute pe M.S. să devină studentă la Facultatea din Praga. Malaxa este de acord să-i transfere bursa la Praga, dar din cauza antisemitismului tot mai pronunțat de acolo (în 1939, Cehoslovacia este invadată de Hitler), M.S. este nevoită să se mute în Elveția, iar Malaxa îi transferă bursa la Zürich, unde M.S. urmează, se pare, un program de doctorat în fizică. Întreaga corespondență din anii '30 se referă la pregătirea ei ca fizician.

*

Einstein îi trimite lui Malaxa o scrisoare de mulțumire pentru sprijinul acordat lui M.S. În 1940, bursa îi este întreruptă din partea românească, iar M.S. revine la Brașov, trăind toate restricțiile impuse de noua legislație de discriminare rasială. După

O declarație a președintelui „Microsoft“

„Microsoft“ și „Google“ sunt singurele companii care dispun de resurse financiare suficiente pentru a concura pe piața publicității *on-line*, a declarat Steve Berkowitz, președintele „Microsoft“, citat de „Reuters“. Companiile interesate de această piață trebuie să facă investiții masive pentru a atrage utilizatorii, pentru a oferi *advertiser*-ilor informații despre audiența lor și pentru a construi baze de date semnificative. „E nevoie de investiții pe care numai două companii din lume le pot realiza: «Microsoft» și «Google»“, a spus Steve Berkowitz.

Valoarea de piață a „Microsoft“ este dublă față de cea a „Google“ și de aproape opt ori mai mare decât cea a „Yahoo“, care se apropie de suma de 37 de miliarde de dolari. „Microsoft“ are în jur de 450 de milioane de vizitatori lunar pe *site*-urile sale, Berkowitz declarând că e nevoie ca vizitatorii să-și mărească semnificativ timpul petrecut în Windows Live World.

Compania fondată de Bill Gates și condusă acum de Steve Berkowitz intenționează să investească, în 2007, peste 500 de milioane de dolari în dezvoltarea serviciilor *on-line*. (A.B.)

razboi, devine profesoară de matematică și fizică la Brașov. Einstein o încurajează să se dedice profesiei didactice, dar ea se gândește la părăsirea României. După nouă ani de cereri repetate de emigrare în Israel, obține aprobarea în 1958, dată de la care devine profesoară în Israel. În anul 1973, M.S. reunește la Haifa, în trei volume, întreaga ei corespondență; primul volum este dedicat corespondenței cu Einstein: „Briefwechsel Albert Einstein - Melania Șerbu 1928-1948“, Haifa, 1973.

Se pare că originalele scrisorilor lui M.S. către A.E. sunt depuse la Institutul Einstein din Ierusalim. Nu se știe unde se află originalele scrisorilor lui A.E. către M.S.; o parte dintre copiile acestora se află la David Șerbu, fratele lui M.S., din orașul Aachen, Germania. De la acesta, ele au fost obținute de către dr. Mircea Valeriu Diaconescu, din Aachen, pe care atât legătura Eminescu-Einstein, cât și personalitatea Melaniei Șerbu, l-au pasionat și le-a dedicat un studiu amănunțit. Domnului M.V. Diaconescu îi datorăm și versiunea românească a corespondenței dintre M.S. și A.E. și îi exprimăm mulțumirea și recunoștința noastră pentru a ni le fi semnalat și pus la dispoziție. După cum ne comunică dl M.V. Diaconescu, în ciuda faptului că nu a fost încă publicată, corespondența dintre cei doi a devenit cunoscută mass mediei din Germania. Nu putem omite ajutorul primit din partea dnei Elisabeth Sturdza, din Köln, și îi suntem recunoscători și dlui Mihai Dinu, care a mediat aceste legături.

Einstein îi mulțumește lui Malaxa

*

Dar scrisorile lui Einstein dezvăluie aspecte interesante ale personalității sale. Dificultății de adaptare la viața universitară pragheză, despre care îi scrie M.S., A.E. îi răspunde: „Să știți că și eu, ca student, am fost descurajat de multe întâmplări care mă pocnea fără milă universitatea. Abia mai târziu am început să pricep că cea mai mare parte a cunoștințelor dezbătute acolo nu erau atât de raționale și utile, cât le crezusem la început. Nu frecvențați cursurile pe care nu le puteți înțelege în mod confortabil și care nu corespund înclinațiilor dvs. Cel mai important lucru este să învățați să stăpâniți, încetul cu încetul, noțiunile elementare de matematică superioară și aplicarea lor în fizică“. Atunci când M.S. îi scrie lui A.E. despre cererea în căsătorie primită de la un „Privatdocent“ al Universității din Praga și îl întreabă pe A.E. dacă ar fi oportună plecarea ei în America, în condițiile ascensiunii nazismului în Europa, A.E. o descurajează în amândouă aceste intenții. Consideră că, mai cu seamă în acel moment, căsătoria ei cu un creștin ar fi riscantă. Continuă apoi: „Ideea dvs. de a veni aici nu mi se pare recomandabilă, în primul rând pentru că mentalitatea societății pragheze vă este mult mai apropiată decât cea de aici. De asemenea, din punct de vedere financiar, aveți mai puține dificultăți acolo unde sunteți. Dar chiar dacă ați veni, nu veți putea profita efectiv de prezența mea, deoarece eu nu mai predau, iar timpul și energia mea sunt solicitate până la extrem. Dacă aveți întrebări cu caracter științific la care nimeni de acolo nu vă poate răspunde, voi fi prea bucuros să vă răspund“. M.S. comentează cu amărăciune recomandarea lui A.E., care ignora situația reală din Praga: „Cei mai mulți studenți de limbă germană din Praga erau membri ai partidului național-socialist al lui Henlein. Studenții care ar fi vrut să stea de vorbă cu mine erau oprți de către ceilalți să mă salute. Dacă mă așezam în sala de curs într-o bancă, toate locurile din jurul meu rămăneau libere“. Nici măcar în anul 1940, când situația din România se agravase considerabil, M.S., aflată la un program de doctorat în Elveția, nu este sfătuită de A.E. să evite întoarcerea în România.

Trei oameni de știință americani printre laureații Premiului „Dan David“

De curând, Comitetul pentru acordarea Premiilor „Dan David“ a stabilit laureații pentru 2007. Create, în 2002, de omul de afaceri de origine română, premiile reprezintă câte un milion de dolari, dar laureaților le revin doar 900.000 de dolari, restul folosindu-se pentru burse. Ele vor fi înmânate câștigătorilor în martie. Distincțiile se împart în trei categorii: trecut, prezent și viitor. Istoricul francez Jacques Le Goffe va fi deținătorul premiului „trecut“ pentru cercetările sale despre Evul Mediu european. În categoria „prezent“, au fost acordate două premii: compozitorului francez Pascal Dusapin - a cărui muzică se inspiră dintr-o varietate de culturi și tradiții - și dirijorului Zubin Mehta care se află în fruntea Orchestrei Filarmonice a Israelului. Distincțiile pentru „viitor“ au fost acordate profesorului american James Hansen de la Institutul Goddard pentru Studii Spațiale recompensând cercetările acestuia în domeniul încălzirii globale și conștientizării publicului asupra acestui fenomen, precum și cercetătorilor dr. Jerry Olson și dr. Sarah Kurtz, de la Laboratorul național de energie regenerabilă din Colorado, pentru dezvoltarea unei celule solare mai eficiente și mai ieftine decât cele folosite până acum în sateliții de comunicații și în fotografiile spațiale efectuate de NASA. (E.G.)

„Dust Network“ – rețeaua de senzori miniaturali

Cum poți face ca într-o fabrică diferitele mașini să comunice între ele? În industria modernă totul e interconectat și, în plus, datele despre funcționarea liniilor automatizate și a mașinilor-unelte sunt centralizate în computere. S-a constatat tot din studii de cercetare industrială că adesea costul legării prin cabluri a mașinilor între ele reprezintă de zece ori valoarea aparatului care efectuează măsurătorile. O mică firmă americană, condusă de Joy Weiss, după patru ani de cercetări a lansat un sistem complet nou care leagă toate mașinile și instalațiile dintr-o întreprindere sau o clădire fără a folosi cabluri (*wireless*, cum spun tehnicienii americani). Ea folosește senzori miniaturali care transmit datele unor stații releu și astfel din releu în releu informația ajunge la computerul central. Elementul cheie îl constituie miniaturizarea senzorilor, care emit prin radio informațiile recoltate și consumă atât de puțină energie, încât bateriile lor trebuie schimbate doar o dată la zece ani. Acești senzori pot ajuta la controlul energiei folosite pentru iluminarea și încălzirea clădirilor de birouri sau pentru a măsura timpul de staționare a mașinilor într-o parcare. (A.B.)